

Till Justitiedepartementet (endast per e-post)

En översyn av vissa frågor om offentliga biträden, Ds 2023:14

Inledning

Förvaltningsrätten lämnar, utifrån de utgångspunkter som domstolen har att beakta, följande synpunkter på det som anförs i promemorian.

3.5.1 Behörighetskraven för offentliga biträden bör skärpas och förtydligas

Utredaren föreslår att till offentligt biträde i migrationsförfarandet ska förordnas en advokat, biträdande jurist på advokatbyrå eller någon person som har avlagt de kunskapsprov som krävs för behörighet till domaranställning. Utredaren föreslår vidare att endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig, får förordnas för uppdraget.

Förvaltningsrätten tillstyrker förslagen då de får anses tillgodose den enskildes berättigade krav på rättssäkerhet i migrationsförfarandet. Förvaltningsrätten tillstyrker även förslaget att – om den sökande föreslagit någon som är behörig – denne ska förordnas, om det inte finns särskilda skäl mot det. Förslaget i denna del överensstämmer med vad som gäller inom vissa andra områden i fråga om rättsliga biträden.

Förvaltningsrätten noterar att Polismyndighetens och Migrationsverkets beslut enligt utlänningslagen (2005:716) får överklagas särskilt och då i samma ordning som det beslut varigenom myndigheten avgör ärendet, när myndighetens beslut avser fråga om offentligt biträde (14 kap. 8 § utlänningslagen).

4.5.1 En generell möjlighet att förklara ett olämpligt ombud eller biträde obehörigt bör införas

Migrationsverket och Polismyndigheten har möjlighet att med stöd av 14 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900) besluta att ett ombud eller biträde som bedöms vara olämpligt för sitt uppdrag inte längre får medverka i ett ärende. Utredarens förslag att Migrationsverket och Polismyndigheten bör få en *generell möjlighet* att förklara ett olämpligt ombud eller biträde obehörigt att vara ombud eller biträde vid myndigheten, antingen för viss tid eller tills vidare, tillstyrks av förvaltningsrätten. Rätten instämmer i utredarens bedömning att den nuvarande regleringen i förvaltningslagen inte är tillräcklig för att komma till rätta med de ombud och biträden som uppvisat uppenbar misskötsamhet i utförandet av sina uppdrag och att det därför – för den enskildes rättssäkerhet – bör finnas en möjlighet att besluta om generell obehörighetsförklaring. Förvaltningsrätten anser att det är av yttersta vikt att ett sådant beslut får genomslag inom berörda myndigheter i sin helhet.

För att tillgodose även ombudets eller biträdets berättigade krav på rättssäkerhet bör det – som utredaren anfört – dokumenteras väl vad som läggs personen till last. En ytterligare rättssäkerhetsgaranti för ombudet eller biträdets utgör av den omständigheten att den som berörs av en generell obehörighetsförklaring ska kunna överklaga beslutet (se 14 kap. 8 § utlänningslagen).

Begränsningen att ett beslut om generell obehörighetsförklaring av Polismyndigheten endast får gälla ärenden enligt utlänningslagen är välöversvärd.

5.5.3 Det bör krävas tillstånd för ett offentligt biträde att sätta någon annan i sitt ställe och 5.5.4 Kravet på tillstånd bör gälla generellt för offentliga biträden

Förvaltningsrätten välkomnar utredarens förslag om att ett offentligt biträde inte utan tillstånd får sätta någon annan i sitt ställe och att den föreslagna regleringen ska gälla generellt och tas in i lagen (1996:1620) om offentligt biträde. Saknas särskild reglering i specialförfattning ska alltså regleringen i lagen om offentligt biträde tillämpas. Den föreslagna regleringen är utformad på motsvarande sätt som gäller för offentliga försvarare och målsägandebiträden.

Det är förvaltningsrättens uppfattning att substitution emellanåt tycks sättas i system som ett sätt att få in uppdrag till en byrå. Förvaltningsrätten instämmer i utredarens uppfattning att ett krav på tillstånd kan

förhindra långvariga och systematiska substitutioner och att detta är till fördel för den enskilde ur rättssäkerhetssynpunkt.

Förvaltningsrätten delar utredarens uppfattning att det förordnade biträdet vid substitutioner bör förankra detta med sin klient och försäkra att denne är införstådd med det tillfälliga bytet av biträde.

Eftersom myndighets och domstols tillstånd kommer att krävas för att substitution ska få ske, bör ett sådant tillstånd dokumenteras i ärendet eller målet.

Förvaltningsrätten instämmer i utredarens uppfattning att det saknas skäl att låta ett beslut i fråga om substitution vara överklagbart. Det bör övervägas om det i lagen om offentligt biträde krävs en särskild reglering i denna del.

6.6.1 Behov av att registrera kvalitetsomdömen och 6.6.2 Behov av författningsreglering m.m.

Förvaltningsrätten har ovan bl.a. tillstyrkt utredarens förslag att Migrationsverket och Polismyndigheten bör få en *generell möjlighet* att förklara ett olämpligt ombud eller biträde obehörig att vara ombud eller biträde vid myndigheten, antingen för viss tid eller tills vidare (se 4.5.1 ovan). Som en följd av detta ställningstagande instämmer förvaltningsrätten i utredarens bedömning att Migrationsverket och Polismyndigheten har ett behov av att registrera avvikelser och särskild kompetens om offentliga biträden. Förvaltningsrätten tillstyrker därför utredarens förslag att en ny ändamålsbestämmelse ska införas i utlänningslagen, där det framgår att Migrationsverket och Polismyndigheten får behandla personuppgifter om det behövs för bedömning av personers lämplighet för ett uppdrag som offentligt biträde.

7.7.1 Krav på auktoriserade tolkar och översättare i vissa fall

Förvaltningsrätten tillstyrker utredarens förslag att Migrationsverket och Polismyndigheten, om det är möjligt, ska anlita auktoriserad tolk vid muntlig handläggning och auktoriserad översättare vid översättning av handlingar, i ärenden där den enskilde har rätt till offentligt biträde. Mot bakgrund av bristen på auktoriserade tolkar och auktoriserade översättare men även med beaktande av kostnadsaspekter, bedömer förvaltningsrätten att detta är en rimlig avgränsning.

8.7.1 Regleringen om nämndemännens lämplighet och kompetens är väl avvägd

Nämndemannasystemet har relativt nyligen varit föremål för översyn. Enligt förvaltningsrättens mening finns det inte behov av att idag se över nämndemännens lämplighet och kompetens. När en nämndemans agerande bedöms som olämpligt och kan ifrågasättas, får det hanteras inom ramen för gällande system med avstängning/entledigande, om det inte är tillräckligt att domstolen har ett korrigerande samtal med nämndemannen där det olämpliga agerandet påtalas.

8.7.2 Nämndemannauppdraget är inte ett politiskt uppdrag

Även om nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag, uppfattas det enligt förvaltningsrättens mening alltför ofta som ett sådant. Det finns därför skäl som talar för att en ny rekryteringsmodell borde utredas. Denna fråga har dock inte ingått i utredarens uppdrag.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Anna Maria Åslund Nilsson efter beredning av rådmannen Eva Frånlund Althin

Anna Maria Åslund Nilsson